

A MAGYARORSZÁGI PECSENYECSIRKE-ÁGAZAT MÚLTJA ÉS JELENE, VERSENYKÉPESSÉGÉNEK ELEMZÉSE

Dr. PhD. Vincze-Lendvai Edina
főiskolai docens, Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar

Summary

In Hungary in the last 5 years the meat-production and consumption is uncertain. The habits of the consumers have changed, the meat-prices have grown and new animal-diseases have appeared. The changes reached the poultry-sector too.

In my work I show the development of the poultry branch, examined the broiler sector - its most important factors, and made a SWOT-analysis about the competitiveness of this department.

1. BEVEZETÉS

Magyarországon - s némi túlzással azt is mondhatjuk, hogy a világban -, az elmúlt öt év hústermelésére és -fogyasztására a bizonytalanság a legjellemzőbb kifejezés. Ez több okra vezethető vissza. Megváltoztak a fogyasztói szokások - az egészséges táplálkozásra való törekvés került előtérbe, emellett szinte minden évben „napirenden volt” egy új állatbetegség, világméretű járvány (BSE, madárinfluenza), s nem utolsósorban a gazdasági helyzet is változott, a fogyasztói árak egyre emelkednek.

A változások a broilerágazatot sem kímélték. Az elmúlt évben a takarmányár-növekedés, 2006-ban a madárinfluenza veszélye fenyegette. Nemrégiben pedig a „Négy Mancs Alapítvány” miatt kerültek a középpontba.

Munkámban a peccsenyecsirke-ágazatot mutatom be a kialakulástól napjainkig, majd az elmúlt évek néhány kiemelkedő ágazati mutatóját elemzem. A tények ismeretében - egy SWOT analízis segítségével – rávilágítok a főbb lehetőségekre, gyengeségekre, nehézségekre és fenyegetettségekre.

2. A BAROMFIÁGAZAT KIALAKULÁSA – A XVIII. SZÁZADTÓL NAPJAINKIG

A magyar baromfitenyésztés komoly hagyományokkal rendelkezik, és jelene is elismert. A 19. század első évtizedeiben a nyugati vármegyék „tyúkásza” már számottevő mennyiségű baromfit vásároltak fel faluról falura járva, és értékesítették Ausztria piacain, elsősorban Bécsben és Grazban. A kiegyezés utáni viszonylag kedvezőbb gazdasági helyzet előnyös feltételeket teremtett a baromfikereskedelem számára is. Megjelentek a fejlettebb koncepcióval rendelkező baromfi- és gyümölcskereskedők, és állandó telephelyeket létesítettek a cikkeik szempontjából legfontosabb mezőgazdasági központokban. Benedek József volt az első, aki iparendélyt kapott 1870-ben baromfi-, tojás- és gyümölcskereskedés gyakorlására. Több mint fél évszázadon keresztül hízaltta, készítette elő vagy dolgozta fel a baromfit. Telephely bővítési nehézségek miatt 1928-ban Kecskemétre tette át a székhelyét, ahol csakhamar felépült a baromfi-hizlalda, a vágó-, a kopasztó-, a csomagolóüzem és a hűtőház (Szovátay, 2001).

Az I. Világháború okozta gazdasági károk, a trianoni békeszerződés következményei, a rendkívüli mértékű infláció a magyar baromfiipar tevékenységére is rányomta bélyegét és az újbóli részleges fellendülés csak a konszolidáció után következett be. A csak lassan helyreálló ártermelés és ipari feldolgozás igen szerény mértékű exportot tett lehetővé az első békeévekben, de a húszas évek derekán a harmadára zsugorodott ország vágottbaromfi-

kivitele már megközelítette az I. Világháború előtti éveket, és a világgazdasági válság után gyors ütemben túlhaladta azt. Az 1960-as évek elején hazánkban is nagy átalakulás történt az ágazatban, elterjedt az egyhasznosítású húscsirkék és tojtyúk intenzív iparszerű tartása, a hús, illetve a májhízalásra nevelt libák, kacsák tenyésztése. A baromfitermék előállítására fokozatosan növekedett, 1988-ban elérte a 680 ezer tonnát. Az ágazat exportorientált maradt. Nyugat-Európa mellett a keleti országok, főleg a volt Szovjetunió jelentette a legnagyobb felvevő piacot. (Kirsch et al., 1986)

A rendszerváltást követően megtorpant a baromfityenyésztés fejlődése, a biztos keleti piacok elvesztésének következtében az export jelentősen csökkent, az 1988-as 231 ezer tonnáról 1994-re 82 ezerre esett vissza. Rövid hullámvölgy után a termelés ismét növekedett, a hazai baromfitermék fogyasztás az egészséges táplálkozás jegyében fokozódott, meghaladta az egy főre eső évi 35 kg-ot, a kiváló minőségű magyar áru az uniós országok piacain is jól értékesíthető volt. 2001-re az összes baromfitermék kibocsátás 690 ezer tonnával elérte a korábbi csúcst, és az export is 130 ezer tonnával kedvező képet mutatott. A kelet-európai országok között Magyarország vezető szerepet töltött be a baromfityenyésztésben.

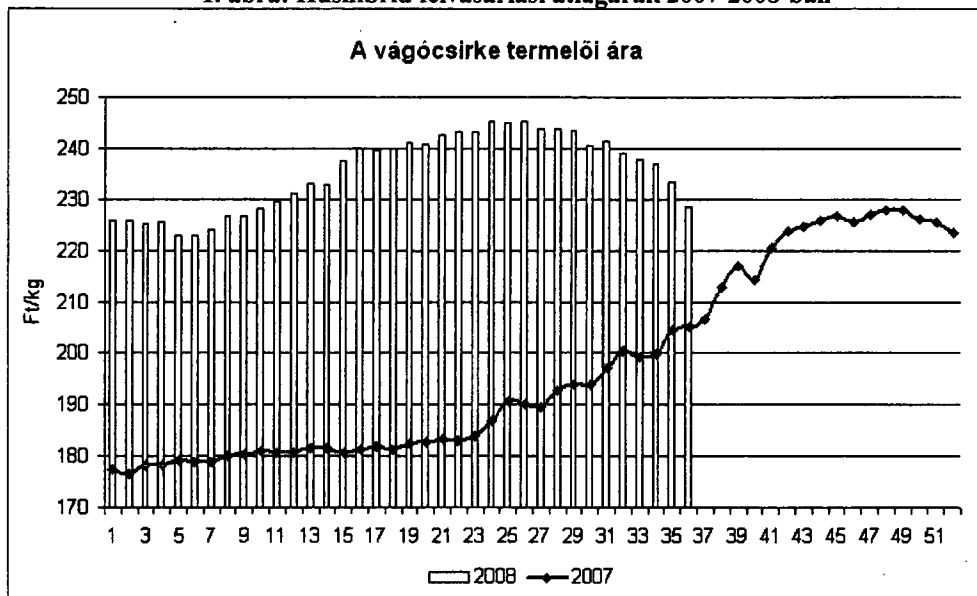
Az EU csatlakozás egy új helyzetet teremtett. Az uniós állat-egészségügyi és élelmiszerhigiéniai normák betartása, az állatjóléti követelmények, a nyílt piaci verseny, beleértve a harmadik országból származó olcsó importot is, a tőkeellátottság hiánya, valamint a támogatási rendszer szűkössége, komoly nehézségeket jelent az ágazat számára. (Fűrj, 2008).

Az újabb csapást az ágazatra a 2005-ben Európában megjelent, majd 2006-ban Magyarországon is felbukkant madárinfluenza vírus jelentette. A riogatás, pánikkeltés rendkívül sikeresen söpört végig Magyarországon. Kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy nagyobb kárt okozott, mint amekkora maga a veszély, amelyre felhívta a figyelmet. (Böő, 2006)

3. A VÁGÓCSIRKE FELVÁSÁRLÁSA

A 2007. évi januári-februári időszak kedvezőnek bizonyult. A későbbiekben az ágazatot keltető-tojás és napos-hiány jellemezte. Ekkor a vásárlóknál húshiány jelentkezett, kismértékű áremelést eredményezve. A vágóáru felvásárlási ára (1. ábra) is ezek szerint alakult, az első két hónapban a kötöttség miatt kiegyenlítően 180 Ft/kg körül állapodott meg, majd enyhe többletet és a későbbi hiányt követve, gyorsan csökkent, majd hasonló mértékben néhány forintot nőtt. A nyáron kialakult egy piaci egyensúly, a keltetési eredmények, a vágott áru mennyisége megközelítette a tavalyi értékeket, és szélsőségektől mentes volt. Május 1. után megszűnt a termelők részére biztosított két támogatási forma: az élősúly kilogrammonként 9,50 Ft-os állatjóléti támogatás, és a 2 Ft/kilogrammos gyógyszer-támogatás. Emiatt és a takarmányárak emelkedésének hatására június elejétől a felvásárlási árak is növekedésnek indultak. A felvásárlási átlagár emelkedése a 45. héten 223,79 Ft/kg-nál gyakorlatilag megállt. Az 50. héten 225,27 Ft/kg csúcst ért el, de az 52. heti felvásárlási átlagár 26%-kal volt magasabb, mint 2007. első hetében.

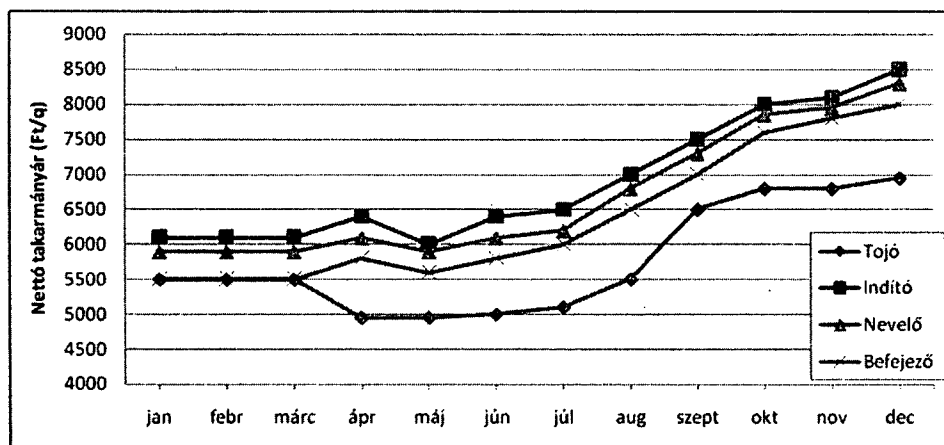
1. ábra: Húshibrid felvásárlási átlagárak 2007-2008-ban

Forrás: www.akii.hu

Az aszály miatti alacsony gabonatermelés, illetve a kukorica egyre nagyobb arányú bioetanol célú felhasználása következtében jelentősen emelkedtek a takarmánykeverékek árai (2. ábra). Az emelkedés mértéke nagyobb volt, mint a felvásárlási áráké, így a termelők önköltsége is nagyobb arányban növekedett. A megoldást a saját takarmány előállítás jelentheti. (Szabó, 2007., Bárány, 2008.)

2. ábra: Húshibrid takarmányárak 2007-ben

Forrás: Baromfiágazat, 2008

2008-ban a vágócsirke felvásárlási ára 220 és 245 Ft/kg között mozog, a 24. héten 243,5 Ft/kg-os csúcstot ért el. Azóta enyhe csökkenést mutat. Ez két fő okra vezethető vissza,

egyrészt az országba érkezett import csirke, másrészt a betakarítás utánra remélt gabonaár csökkenés hatása, - annak ellenére, hogy a takarmányárak valójában még nem csökkentek. Ez a termelőknél további jövedelmezőség-romláshoz vezethet (Kuli, 2008.)

4. A VÁGÓCSIRKE TERMELÉSE, ÉRTÉKESÍTÉSE

1. táblázat: Vágócsirke feldolgozás (2000-2007, tonna)⁽¹⁾

Év	Feldolgozott mennyiség (t)	Változás 2000=100%
2000	155619	-
2001	170829	109,77
2002	170188	109,36
2003	173434	111,44
2004	178535	114,72
2005	181836	116,85
2006	165269	106,20
2007	162624	104,50

Forrás: Baromfi Termék Tanács

⁽¹⁾Az adatok csak azokat a vágásokat tartalmazzák, amelyek a BTT tagjainak üzemeiben történtek.

A broiler-termeléssel kapcsolatosan a Baromfi Termék Tanács (BTT) szolgáltat adatokkal. A tagjai által elsődlegesen feldolgozott vágócsirke mennyiségét foglaltam össze az 1. táblázatban. Az elmúlt nyolc évet vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy 2005-ig folyamatosan nő a feldolgozott mennyiség, míg 2006-tól kezdődően csökkenést mutat. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2000. évhez képest még mindig több vágócsirke került elsődleges feldolgozásra.

A feldolgozáshoz hasonlóan a belföldi értékesítés mennyisége is fokozatosan csökkent az elmúlt 2 évben (2. táblázat). A fordulópontot jelentő 2005. óta 10 %-kal lett kisebb az eladott vágócsirke tétele. Az exportált vágócsirke mennyisége már 2001. óta csökkenő tendenciát mutat, a tavalyi évben már csak a korábbi mennyiség 40%-át tudták értékesíteni.

2. táblázat: A vágóbaromfi-értékesítés alakulása 2000-2007 között (tonna)

év	Értékesített mennyiség (t)		Változás (2000 = 100%)	
	belföld	export	belföld	export
2000	106249	33574	-	-
2001	108607	36935	102,22	110,01
2002	120166	35479	113,10	105,67
2003	130128	27381	122,47	81,55
2004	146063	26754	137,47	79,69
2005	155326	22718	146,19	67,66
2006	149726	17341	140,92	51,65
2007	139985	14922	131,75	44,45

Forrás: Magyar Baromfi, 2000-2008.

A belföldi forgalom gyengülésének több oka is van (Földi, 2008):

- Az EU-csatlakozással nőtt az import mennyisége,
- Nőtt az élelmiszerek ára,
- Csökkent a vásárlóerő,
- A feketegazdaság egyre nagyobb tért nyert,
- Csökkent a sertéshús ára.

Bár a magyar baromfitermelők egyre inkább versenyképesek (például a broilerhízlalóknak már több mint a fele felújított, korszerű körülmények között működik), mégis, a Magyarországra importált baromfi mennyisége növekszik. Ez ellen nem tehetünk semmilyen szankciót, csak akkor, ha az importált baromfira egészségügyi kifogásunk van. Néhány országban jobbak a baromfitermelés közgazdasági feltételei, így ők a magyar vágóhidakra olcsóbban tudnak termelni. Ugyanakkor tény, hogy a magyar csirke genetikai alapja sokkal jobb, mint pl. a braziloké, vagy a franciáké (Kállay, 2007.).

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az eddig leírtak összegzéséként elkészítettem a broiler-ágazat SWOT-analízisét. A 3. táblázatban látható tényezőkön kívül még sok más is fel lehetne sorolni, de a tanulmányban ezeket tartottam fontosnak.

3. táblázat: A broiler ágazat SWOT-analízise

Erősségek: a baromfitermesztés komoly hagyománya, a jó genetikájú állomány, a kitűnő szakmai háttér.	Gyengeségek: a tőkehiány, az import alacsony ára, a vásárlóerő csökkenése, a támogatási rendszer szűkössége
Lehetőségek: A pályázati források az alternatív és megújuló energiák alkalmazása, termelői szervezetek létrehozása, alkupozíció növelése	Fenyegetettségek: a madárinfluenza, Kína, India, Oroszország, Brazília, export-nagyhatalommá válása, a mezőgazdasági termőterületek csökkenése (pl. városok építkezései miatt), a takarmányárak növekedése.

Összességében elmondható, hogy az elmúlt évek inkább kihívások voltak a broilerágazat számára mint sikerek, de remélhetőleg ezt a mélyrepülést kisebb fellendülés fogja követni.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bárány L. (2008): Álláspont: (Tan)-évnnyitó helyett Magyar baromfi 49. évf. 2. szám 4-5. oldal
- Böő I. (2006): Az intenzív pecsenyecsirke termelés és az állatvédelem összefüggéseinek néhány kérdése I. Agrárágazat. VI. évf. 6. szám <http://www.pointernet.pds.hu/ujsgok/agraragazat/2006/06/20060615161004959000000471.html> (letöltve: 2008. 09. 18.)
- Földi P. (2008): Álláspont: Dávid parittyá nélkül. Magyar Baromfi. 2008. 49. évf. 1. szám 4-6. oldal
- Fürj Z. (2008.): A magyarországi baromfiágazat helyzetelemzése. Szakdolgozat, SZTE-MK Szeged
- Kállay, B. (2007): Képesség, készség –szükség Magyar Baromfi, 48. évf. 5. szám, 4-6. oldal
- Kirsch J. – Szabó L. – Tóth-Zsiga I. (1986): A magyar élelmiszeripar története, Mezőgazdasági Kiadó
- Kuli B. (2008): Magyar Broilerszövetség Magyar Baromfi, 49. évf. 8. szám 10. oldal
- Szabó I. (2007): A broiler ágazat helyzete – riport. Baromfiágazat
- Szovátay A. (2001): A baromfitenyésztés rövid története a régmúlt időktől napjainkig I. 4. évfolyam 4. szám 22-26. o. http://www.akii.hu/gazdel/_frames.htm (letöltve:2008. 09. 20.)